

LIETUVOS RESPUBLIKOS AKCIZŲ ĮSTATYMO NR. IX-569 1, 2, 3, 27, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 53, 54, 55, 58¹, 59 STRAIPSNIŲ, II SKYRIAUS PENKTOJO SKIRSNIO PAKEITIMO, 40 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 4 PRIEDU ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo Nr. IX-569 1, 2, 3, 27, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 53, 54, 55, 58¹, 59 straipsnių, II skyriaus penktojo skirsnio pakeitimo, 40 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo 4 priedu įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas, siekiant įgyvendinti:

- Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, ir Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano“, nuostatas, susijusias su žaliosios mokesčių pertvarkos iniciatyvomis, pagal kurias įsipareigota iki 2024 m. panaikinti mokesčių lengvatas naudojamam iškastiniam kurui, peržiūrėti akcizų taikymą energiniams produktams (įtraukti anglies dioksido (CO₂) dedamąją į energinių produktų apmokestinimą) ir nustatyti akcizus šildymui naudojamoms durpėms, įskaitant durpių briketus, taip pat įgyvendinti nuostatas, susijusias su teisingesne ir augti palankia mokesčių sistema, pagal kurias numatyta atlikti mokesčių lengvatų peržiūrą.

- Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo“, klimato kaitos švelninimo tikslus, nustatytus energetikos, transporto, žemės ūkio, namų ūkio sektoriuose (iki 2030 m. sumažinti 30 proc. bendrą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, palyginti su 2005 m.). Taip pat įgyvendinti Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nurodytas priemonės dėl taršaus iškastinio kuro vartojimo mažinimo taikant mokestines priemones.

- Tarptautiniu mastu keliamus su klimato kaita susijusius tikslus, taip prisidedant prie žaliosios ir teisingos Europos Sąjungos (toliau – ES) ekonomikos pertvarkos pagal ES žaliąjį kursą.

- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) rekomendacijas palaipsniui didinti gazoliams taikomą mokesčio tarifą iki dabartinio benzinui taikomo akcizų tarifo lygio bei nustatyti anglies dioksido (toliau – CO₂) dedamąją iškastiniam kurui, kuriam netaikoma ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (toliau – ES ATLPS). Pažymėtina, kad 2021 m. EBPO pristatytoje Lietuvos aplinkosauginio veiksmingumo apžvalgoje dėmesys atkreipiamas į tai, kad Lietuvos mokesčiai energiniams produktams neatspindi energijos naudojimo įtakos aplinkosauginėms išlaidoms. EBPO apžvalgoje pažymėjo, kad galiojantys iškastinio kuro mokesčiai yra nedideli, ypač kelių sektoriuje. Taip pat Lietuvoje taikomi akcizai gazoliams ir benzinui yra vieni mažiausių akcizų ES¹ ir tarp EBPO narių, o akcizų tarifas, nustatytas gazoliams, yra mažesnis nei benzinui. Todėl siekiant pageidaujamo rezultato efektyviai skatinti perėjimą prie mažiau taršių ar netaršių transporto priemonių naudojimo, būtina nuosekliai didinti šių degalų apmokestinimą. Tad degalams taikomi akcizų tarifai turėtų būti susieti su CO₂ išmetimu.

Įstatymo projektu siūlomas akcizų tarifų didinimas atitiktų Europos Komisijos rekomendacijas Lietuvai didinti ekonomikos augimo nestabdančių mokesčių įtaką biudžeto pajamoms, kartu mokestinėmis priemonėmis labiau prisidedant prie aplinkosaugos tikslų įgyvendinimo.

¹ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/2019-european-semester-country-report-lithuania_lt.pdf.

Įstatymo projektu siekiama:

- 2023–2025 m. siaurinti iškastiniam kurui taikomų akcizų lengvatų apimtį arba jų atsisakyti, taip pat nuosekliai didinti gazoliams, akmens anglims, koksui ir lignitui taikomus akcizų tarifus;
- nustatyti akcizus šildymui skirtoms durpėms ir nuosekliai juos didinti, atsižvelgiant į tai, kad, panaikinus iškastiniam kurui taikomas akcizų lengvatas arba susiaurinus lengvatų apimtį, šildymui skirtų durpių paklausa galimai išaugtų, nes tai taptų viena pigiausių šildymo alternatyvų, ir siekiant neskatinti vartotojų rinktis šio taršaus kuro, kuris šiuo metu nėra akcizų objektas. Pažymėtina, kad durpės yra labai taršus iškastinės kilmės kuras, kurio CO₂ taršos faktorius prilygsta akmens anglių CO₂ taršos faktoriui;
- nuo 2025 m. (kai bus panaikinta ar susiaurinta dalis iškastiniam kurui taikomų akcizų lengvatų) į kai kuriems energiniams produktams taikomus akcizų tarifus įtraukti CO₂ dedamąją, kuri būtų proporcinga kuro rūšies CO₂ išmetimui, priklausomai nuo kaloringumo. Toks sprendimas ilgainiui skatintų atsisakyti šių aplinkai žalingų kuro rūšių.

Kartu Įstatymo projektu siekiama panaikinti akcizų lengvatas, taikomas I kartos biodegalams. Pažymėtina, kad ES lygiu I kartos biodegalų vartojimui skatinamųjų priemonių yra atsisakoma. Ši priemonė nėra naudinga siekiant klimato kaitos tikslų įgyvendinimo, nes I kartos biodegalų vartojimas netiesiogiai prisideda prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio augimo, keičiant žemės paskirtį.

Taip pat siekiant prisidėti prie šalies ekonomikos ir konkurencingumo biotechnologijų ir inovacijų rinkoje skatinimo bei ilgalaikės naudos visuomenei sukūrimo, Įstatymo projektu siekiama akcizų netaikyti etilo alkoholiui, skirtams moksliniams tyrimams.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Finansų ministerijos Mokesčių politikos departamento (direktorė Jūratė Laurikėnaitė, tel. 239 0151) Netiesioginių mokesčių skyriaus (vedėja Asta Zelo, tel. 219 9383) vyriausioji specialistė Jolanta Poškevičienė (tel. 239 0166) ir vyriausioji specialistė Lina Kažemėkienė (tel. 239 0293), Finansų politikos departamento (direktorius Irmantas Mikulėnas, tel. 219 9342) Pajamų analizės ir planavimo skyriaus (vedėja Eglė Bajorinienė, tel. 219 9377) vyriausioji specialistė Dovilė Rėksnienė (tel. 219 9327) ir Aplinkos ministerijos Europos Sąjungos investicijų ir ekonominių priemonių departamento (direktorius Inesis Kiškis, tel. 8 618 12760) Ekonominės priemonių taikymo politikos skyriaus (vedėja Živilė Liberienė, tel. 8 677 55774) vyriausioji specialistė Virginija Kalesinskienė (tel. 8 696 95290) ir Klimato kaitos politikos grupės vyresn. patarėjas Tomas Aukštinaitis (tel. 8 610 79985).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvos Respublikos akcizų įstatyme nustatyti akcizų tarifai:

- gazoliams, skirtiems naudoti žemės ūkio veiklos, įskaitant akvakultūros ar verslinės žvejybos vidaus vandenyse veiklą, subjektams žemės ūkio produktų gamybai – 60 eurų už 1 000 litrų produkto, per vienus metus neviršijant Vyriausybės nustatytų gazolių kiekių;
- šildymui skirtiems gazoliams (buitiniam krosnių kurui), Kombinuotosios nomenklatūros (toliau – KN) 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojamiems energiniams produktams ir skystajam kurui (mazutams) – 21,14 euro už 1 000 litrų produkto akcizų tarifas;
- akmens anglims, naudojamoms ne verslo reikmėms, – 7,53 euro už toną produkto;
- akmens anglims, naudojamoms verslo reikmėms, – 3,77 euro už toną produkto;
- koksui ir lignitui, naudojamiems ne verslo reikmėms, – 8,98 euro už toną produkto;
- koksui ir lignitui, naudojamiems verslo reikmėms, – 4,63 euro už toną produkto;
- gamtinėms dujoms, kurios naudojamos kaip šildymui skirtas kuras, išskyrus verslo reikmes, – 1,08 euro už vieną megavatvalandę produkto;

- gamtinėms dujoms, kurios naudojamos kaip šildymui skirtas kuras verslo reikmėms, – 0,54 euro už vieną megavatvalandę produkto.

Šiuo metu pagal Akcizų įstatymo nuostatas nuo akcizų atleidžiami:

- naftos dujos ir dujiniai angliavandeniliai, skirti buitinėms reikmėms;
- gamtinės dujos, tiekiamos buitiniams gamtinių dujų vartotojams, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatyme, taip pat asmenims, kurie pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą turi paramos gavėjo statusą;
- gamtinės dujos, naudojamos kaip variklių degalai;
- dehidratuotas etilo alkoholis, skirtas biodegalų ir (ar) jų komponentų, ir (ar) biokuro gamybai Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nustatyta tvarka.

Pagal Akcizų įstatymo 40 straipsnio nuostatas Europos standartizacijos komiteto patvirtintus standartus EN 14214 ir CEN/TS 15293 atitinkantiems biodegalų ir degalų mišiniams (praktikoje šie biodegalų ir degalų mišiniai žinomi kaip E85 (85 proc. etanolio ir 15 proc. benzino) ir B100 (degalai, sudaryti iš 100 proc. riebalų rūgščių metilo esterio (RRME) koncentracijos ir skirti dyzeliniams automobiliams)) taikomas Akcizų įstatymo 35–39 straipsniuose nustatytas akcizų tarifas, sumažintas dalimi, proporcingai atitinkančia biologinės kilmės priemaišų dalį (procentais) biodegalų ir degalų mišinyje.

Pagal galiojančias Akcizų įstatymo nuostatas:

- durpės, parduodamos arba naudojamos kaip šildymui skirtas kuras, nėra akcizų objektas;
- nustatytuose akcizų tarifuose nėra CO₂ dedamosios.

Akcizų įstatyme nėra nustatytos akcizų lengvatos etilo alkoholiui, skirtam moksliniams tyrimams, nors tokia akcizų lengvata nustatyta apdorotam tabakui, neapdorotam tabakui, kaitinamojo tabako produktams ar elektroninių cigarečių skysčiui.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siekiant nacionaliniu ir tarptautiniu mastu keliamų energetikos ir klimato kaitos valdymo politikos tikslų, Įstatymo projektu siūloma:

- 2023–2025 m. atsisakyti energiniams produktams taikomų akcizų lengvatų (arba susiaurinti jų apimtį) ir nuosekliai didinti akcizų tarifus gazoliams, akmens anglims, koksui ir lignitui (žr. 1 lentelę);
- nustatyti akcizus šildymui skirtoms durpėms;
- į energiniams produktams (išskyrus gamtines dujas, elektros energiją, žemės ūkio veikloje naudojamus gazolius (įskaitant akvakultūros ar verslinės žvejybos vidaus vandenyse veiklą), naftos dujas ir dujinius angliavandenilius, skirtus buitinėms reikmėms) taikomus akcizų tarifus įtraukti CO₂ dedamąją (žr. 2 lentelę).

UAB „Smart Continent“ atliktoje studijoje „Transporto sektoriaus išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo priemonių efektyvumo vertinimas ir prognozių modeliavimas“ rekomenduojama įtraukti papildomus mokesčius degalams. Dėl rekomendacijos atlikta gyventojų ir pavežėjų apklausa atskleidė, kad lūžio taškas, kai gyventojai pradėtų aktyviai svarstyti taršaus automobilio atsisakymą, būtų, kai degalų kaina už litrą siektų 1,50–1,80 euro. Degalų kainai pakilus iki 2 eurų už litrą, 33,2 proc. gyventojų svarstytų alternatyvius keliavimo ir susisiekimo būdus.

1 lentelė. Akcizų tarifai (pastovioji dalis) 2023–2025 m.

Energiniai produktai	Šiuo metu galiojantys akcizų tarifai	Akcizų tarifai nuo 2023-01-01	Akcizų tarifai nuo 2024-01-01	Akcizų tarifai nuo 2025-01-01

Gazoliai, KN 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojami energiniai produktai, Akcizų įstatymo 38 straipsnio 2 dalyje nurodytas skystasis kuras (mazutai), neskirti šildymui, Eur/1 000 l		372	410	466	500
Šildymui skirti gazoliai (buitinis krosnių kuras), KN 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojami energiniai produktai ir skystasis kuras (mazutas), Eur/1 000 l		21,14	140	372	372
Žemės ūkio veikloje naudojami gazoliai (įskaitant akvakultūros ar verslinės žvejybos vidaus vandenyse veiklą), Eur/1 000 l		60	60 (apribojimas – naudojami žemės ūkio technikoje (įskaitant traktorius), žvejybos laivų varikliuose)	60 (apribojimas – 100 tūkst. litrų degalų)	60 (apribojimas – 50 tūkst. litrų degalų)
Naftos dujos ir dujiniai angliavandeniliai, skirti buitiniams reikmėms, Eur/t		0	304,1	304,1	304,1
Akmens anglis, Eur/t	Ne verslo reikmėms	7,53	7,53	15	30
	Verslo reikmėms	3,77	7,53	15	30
Šildymui skirtos durpės, Eur/t		0	10	20	20
Koksas ir lignitas, Eur/t	Ne verslo reikmėms	8,98	8,98	15	30
	Verslo reikmėms	4,63	8,98	15	30
Gamtinės dujos, tiekiamos buitiniams gamtinių dujų vartotojams ir paramos gavėjams, Eur/MWh		0	0	0	0,50
Gamtinės dujos, naudojamos kaip šildymui skirtas kuras, išskyrus verslo reikmes, Eur/MWh		1,08	1,08	1,08	1,50
Gamtinės dujos, naudojamos kaip šildymui skirtas kuras verslo reikmėms, Eur/MWh		0,54	0,54	0,54	1

2 lentelė. CO₂ dedamoji 2025–2030 m.

Energiniai produktai	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.	2030 m.
CO ₂ dedamoji, Eur/CO ₂ t	10	20	30	40	50	60
Benzinas, Eur/1 000 l	24	48	72	96	120	144
Žibalas, Eur/1 000 l	27,1	54,2	81,3	108,4	135,5	162,6
Akcizų įstatymo 37 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti gazoliai, KN	26,2	52,4	78,6	104,8	131	157,2

2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojami energiniai produktai, Akcizų įstatymo 38 straipsnio 2 dalyje nurodytas skystasis kuras (mazutai), Eur/1 000 l						
Akcizų įstatymo 38 straipsnio 1 dalyje nurodytas skystasis kuras (mazutai), Eur/t	31,2	62,4	93,6	124,8	156	187,2
Naftos dujos ir dujiniai angliavandeniliai (išskyrus gamtines dujas), Eur/t	30,6	61,2	91,8	122,4	153	183,6
Akmens anglis, Eur/t	21,8	43,6	65,4	87,2	109	130,8
Koksas ir lignitas, Eur/t	32	64	96	128	160	192
Šildymui skirtos durpės, Eur/t	16,6	33,2	49,8	66,4	83	99,6

Įstatymo projekte įvedama CO₂ dedamoji apskaičiuota įvertinus CO₂ taršos faktorių – energinių produktų CO₂ išmetimą, tenkantį energinio produkto vienetui, ir nustatytą 1 CO₂ tonos tarifą (toliau – CO₂ tarifas). Energinių produktų CO₂ taršos faktoriai nustatyti remiantis 2021 m. Nacionalinėje šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos ataskaitoje² pateiktais kiekvienos kuro rūšies CO₂ taršos ir grynojo šilumingumo koeficientais. Atitinkamo energinio produkto CO₂ dedamoji gaunama padauginus atitinkamo energinio produkto CO₂ taršos faktorių iš CO₂ tarifo. Pavyzdžiui, akmens anglies CO₂ taršos faktorius (tonos CO₂/1 tona akmens anglies) ir CO₂ dedamoji apskaičiuojami taip:

1. akmens anglies CO₂ koeficientas (96,10 CO₂ tonos/TJ) × akmens anglies grynojo šilumingumo vertė (0,02269 TJ/1 tona akmens anglies) = 2,18 CO₂ tonos/1 tona akmens anglies;

2. padauginus akmens anglies CO₂ taršos faktorių (2,18 CO₂ tonos/1 tona akmens anglies) iš CO₂ tarifo (pvz., 10 Eur/1 CO₂ tona) gaunama 21,8 Eur CO₂ dedamoji už vieną toną akmens anglies.

Pažymėtina, kad CO₂ tarifo dydis kasmet augs (10 Eur/CO₂ t 2025 m., 20 Eur/CO₂ t 2026 m., 30 Eur/CO₂ t 2027 m., 40 Eur/CO₂ t 2028 m., 50 Eur/CO₂ t 2029 m., 60 Eur/CO₂ t 2030 m.), siekiant jį suvienodinti su ES ATLPS vyraujančia 1 CO₂ tonos kaina. 2021 m. spalio 5 d. 1 apyvartinio taršos leidimo (toliau – ATL) kaina siekė 63 eurus.

Įstatymo projektu siūloma CO₂ dedamosios netaikyti energiniams produktams, kai jie naudojami juridinių asmenų įrenginiuose, kurie patenka į ES ATLPS apimtį (t. y. naudojami Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo 1 priede nurodytoje veikloje). Tokie juridiniai asmenys kasmet atsiskaito už savo valdomų įrenginių energinių produktų išmestą CO₂ kiekį. Atsiskaitymas vykdomas už kiekvieną CO₂ toną, išmestą į atmosferą, atsisakant vieno ATL (1 CO₂ tona lygi 1 ATL. Pvz., išmetus 100 tonų CO₂ privaloma atsisakyti 100 ATL). Taikant šią CO₂ dedamosios išimtį, bus išvengta dvigubo CO₂ apmokestinimo. Norint nustatyti tokią lengvatą, būtina vadovautis 2003 m. spalio 27 d. Tarybos Direktyvos [2003/96/EB](#), pakeičiančios Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą (toliau – Direktyva [2003/96/EB](#)), 17 straipsnio 1 dalies a punkto nuostatomis, pagal kurias valstybės narės gali taikyti mokesčio sumažinimą energiniams produktams, naudojamiems šildymui ar Direktyvos

² <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/klimato-kaita/sesd-apskaitos-ir-prognoziu-ataskaitos-nacionaliniai-pranesimai>.

[2003/96/EB](#) 8 straipsnio 2 dalies b ir c punktuose nurodytiems tikslams (t. y. kaip variklių degalai stacionarioje įrangoje ar įrangoje, kuri naudojama statyboje) bei elektros energijai, bet tik tuo atveju, kai šie produktai naudojami daug energijos suvartojančios įmonės naudai. Todėl, atsižvelgiant į šias Direktyvos [2003/96/EB](#) nuostatas, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad ES ATLPs priklausantys juridiniai asmenys CO₂ dedamosios lengvata galėtų pasinaudoti, jei jie laikomi daug energijos suvartojančiais juridiniais asmenimis, kartu apibrėžiant tokių asmenų kriterijus. Pažymėtina, kad pagal Direktyvos [2003/96/EB](#) 26 straipsnio nuostatas valstybė narė, norinti taikyti šią priemonę, apie tai turi pranešti Europos Komisijai. Ši priemonė gali būti laikoma valstybės pagalba, tokiu atveju valstybės pagalbos schema turėtų būti notifikuota Europos Komisijoje.

Kartu Įstatymo projektu siūloma panaikinti šias nebeaktualias akcizų lengvatas I kartos biodegalams:

- Akcizų įstatymo 40 straipsnyje nustatytą lengvatą, pagal kurią šio straipsnio reikalavimus ir Europos standartizacijos komiteto patvirtintus standartus EN 14214 ir CEN/TS 15293 atitinkantiems biodegalų ir degalų mišiniams taikomas Akcizų įstatymo 35–39 straipsniuose nustatytas akcizų tarifas, sumažintas dalimi, proporcingai atitinkančia biologinės kilmės priemaišų dalį (procentais) biodegalų ir degalų mišinyje. Pagal 2016 m. sausio 25 d. Europos Komisijos sprendimą C(2016) 250 valstybės pagalbos schemos šiems biodegalams teikimas baigėsi 2020 m. gruodžio 31 d.

- Akcizų įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatytą lengvatą, pagal kurią nuo akcizų atleidžiamas dehidratuotas etilo alkoholis, skirtas biodegalų ir (ar) jų komponentų, ir (ar) biokuro gamybai Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nustatyta tvarka. Mokesčių administratoriaus duomenimis, šia lengvata iš esmės nesinaudojama.

Taip pat, atsižvelgiant į Direktyvos [2003/96/EB](#) 15 straipsnio 1 dalies i punktą, akcizų lengvata gamtinėms dujoms gali būti taikoma, kai jos naudojamos kaip transporto priemonių variklių degalai. Todėl, siekiant teisingiau reglamentuoti akcizų lengvatos gamtinėms dujoms, naudojamoms kaip variklių degalai, taikymą, Įstatymo projektu siūloma nustatyti apribojimą, kad ši lengvata nebūtų taikoma, kai gamtinės dujos naudojamos kaip variklių degalai stacionariose įrangose.

Siekiant prisidėti prie šalies ekonomikos ir konkurencingumo biotechnologijų ir inovacijų rinkoje skatinimo bei ilgalaikės naudos visuomenei sukūrimo, Įstatymo projektu siūloma nustatyti akcizų lengvatą etilo alkoholiui, skirtam moksliniams tyrimams.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Siūlomas akcizų lengvatų atsisakymas (arba jų apimčių susiaurinimas) ir nuoseklus akcizų tarifų didinimas turės tiesioginės įtakos energinių produktų kainų didėjimui (3 lentelė). Tačiau bendriems šių produktų kainų pokyčiams įtakos gali turėti ir nemokėstiniai - rinkos veiksniai (žaliavų kainų, produktų paklausos ar pasiūlos pokyčiai, prekybininkų sprendimai dėl maržos ir pan.).

3 lentelė. Akcizų tarifų didinimo mokesstinis poveikis kainai, metinis pokytis*

Energinė produktų grupė	Keičiama akcizų tarifo dalis	Mokesstinis poveikis kainai							
		2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.	2030 m.
Benzinas, Eur/l	CO ₂ dedamoji			0,029	0,029	0,029	0,029	0,029	0,029

Gazoliai, KN 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojami energiniai produktai, Akcizų įstatymo 38 straipsnio 2 dalyje nurodytas skystasis kuras (mazutai), neskirti šildymui, Eur/l	Pastovioji dalis	0,046	0,068	0,041					
	CO ₂ dedamoji			0,032	0,032	0,032	0,032	0,032	0,032
Šildymui skirti gazoliai (buitinis krosnių kuras), KN 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojami energiniai produktai ir skystasis kuras (mazutas), Eur/l	Pastovioji dalis	0,144	0,281						
	CO ₂ dedamoji			0,032	0,032	0,032	0,032	0,032	0,032
Žibalas, Eur/l	CO ₂ dedamoji			0,033	0,033	0,033	0,033	0,033	0,033
Akcizų įstatymo 38 straipsnio 1 dalyje nurodytas skystasis kuras (mazutai), Eur/t	CO ₂ dedamoji			37,75	37,75	37,75	37,75	37,75	37,75
Naftos dujos ir dujiniai angliavandeniliai (išskyrus gamtines dujas), Eur/t	CO ₂ dedamoji			37,03	37,03	37,03	37,03	37,03	37,03
Naftos dujos ir dujiniai angliavandeniliai, skirti buitiniams reikmėms, Eur/21 kg dujų baliono	Pastovioji dalis	7,73							
Akmens anglis ne verslo reikmėms, Eur/t	Pastovioji dalis		9,04	18,15					
	CO ₂ dedamoji			26,38	26,38	26,38	26,38	26,38	26,38
Akmens anglis verslo reikmėms, Eur/t	Pastovioji dalis	4,55	9,04	18,15					
	CO ₂ dedamoji			26,38	26,38	26,38	26,38	26,38	26,38
Šildymui skirtos durpės, Eur/t	Pastovioji dalis	12,10	12,10						
	CO ₂ dedamoji			20,09	20,09	20,09	20,09	20,09	20,09
Koksas ir lignitas ne verslo reikmėms, Eur/t	Pastovioji dalis		7,28	18,15					
	CO ₂ dedamoji			38,72	38,72	38,72	38,72	38,72	38,72
Koksas ir lignitas verslo reikmėms, Eur/t	Pastovioji dalis	5,26	7,28	18,15					
	CO ₂ dedamoji			38,72	38,72	38,72	38,72	38,72	38,72
Gamtinės dujos, tiekiamos buitiniams gamtinių dujų vartotojams ir paramos gavėjams, Eur/MWh	Pastovioji dalis			0,61					
Gamtinės dujos, tiekiamos kaip šildymui skirtas kuras, išskyrus verslo reikmes, Eur/MWh	Pastovioji dalis			0,51					
Gamtinės dujos, tiekiamos kaip šildymui skirtas kuras verslo reikmėms, Eur/MWh	Pastovioji dalis			0,56					

*Mokestinis poveikis kainai apima akcizų su pridėtinės vertės mokesčiu (toliau – PVM) pasikeitimo poveikį atitinkamo energinio produkto kainai, kurią mokėtų produktą naudojantys ne PVM mokėtojai (asmenims, kurie yra PVM mokėtojai, produktai brangtų 17,36 proc. mažiau). Kaina dėl CO₂ dedamosios nedidėtų iškastiniam kurui, kuris

naudojamas nurodytus kriterijus atitinkančių įmonių įrenginiuose, kurie dalyvauja ES ATLPS ir kurie už išmestus CO₂ kiekius atsiskaito ATL.

Energinų produktų kainų augimas juos naudojančiams verslo subjektams didintų jų veiklos kaštus, kurie būtų iš dalies ar visiškai perkelti į prekių ir paslaugų kainas galutiniam vartotojui. Siekiant sumažinti šį efektą ir nepabloginti ekonominės, konkurencinės aplinkos bei nedidinti socialinės atskirties, kartu siekiama užtikrinti, kad gyventojams ir verslui būtų pasiūlytos alternatyvos ir valstybės parama šioms alternatyvoms įgyvendinti. Šiuo metu gyventojams yra sudarytos palankios sąlygos pasikeisti senus, neefektyvius iškastiniu kuru, gazoliais ar malkomis kūrenamus katilus į modernius biokuro katilus ar šilumos siurblius (sudaryta galimybė finansuoti 50 proc. katilų keitimo išlaidų). Taip pat teikiama parama investicijoms, kuriomis naudodamiesi gyventojai gali tapti elektrą gaminančiais vartotojais. 2021–2027 m. Energetikos ministerija planuoja skirti 103 mln. eurų ES fondų investicijų paramą centralizuoto šilumos tiekimo sektoriaus energijos gamybos, tiekimo ir vartojimo efektyvumui didinti, atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) plėtrai centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje bei energijos efektyvumui didinti namų ūkiuose, neprijungtuose prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklų. Taip pat numatyta 934 mln. eurų parama šviesiems šildymo sprendimams (įgyvendinamos Aplinkos projektų valdymo agentūros priemonės, finansuojamos iš 2021–2027 m. ES struktūrinių fondų lėšų (neefektyvių šilumos gamybos įrenginių (katilų) keitimas efektyvesnėmis AEI naudojančiomis technologijomis – 194,6 mln. eurų, daugiabučių gyvenamųjų namų renovacija, diegiant energijos vartojimo efektyvumo ir AEI naudojimo priemones, – 444,5 mln. eurų, energijos vartojimo efektyvumo didinimas namų ūkiuose, neprijungtuose prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklų, – 97,8 mln. eurų, elektros energijos gamyba iš AEI ir energijos kaupimo sprendimų diegimas namų ūkiuose – 43,7 mln. eurų)).

Iš viso, remiantis paskutiniais skaičiavimais, žaliajai Lietuvos ekonomikos pertvarkai 2021–2030 m. skirta apie 6 mlrd. eurų (iš Klimato kaitos programos, Modernizavimo fondo, Teisingos pertvarkos fondo, Europos regioninės plėtros fondo, Sanglaudos fondo, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (angl. *Recovery and Resilience Facility*, RRF) ir Bendrosios žemės ūkio politikos priemonės). Iš šių lėšų apie 1 mlrd. eurų numatyta gyvenamųjų namų ir viešųjų pastatų renovacijai ir energetinio efektyvumo didinimui, 1,146 mlrd. eurų – elektromobilumo ir darnaus judumo skatinimui, 626 mln. eurų – energijos (šilumos ir elektros energijos) iš AEI plėtrai, apie 130 mln. Eurų – taršos mažinimui ir energetinio efektyvumo didinimui pramonėje.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Siūlomas akcizų lengvatų atsisakymas (arba jų apimčių susiaurinimas) ir nuoseklus akcizų tarifų didinimas energiniams produktams galėtų turėti įtakos asmenų paskatoms šiuos produktus įsigyti nelegaliai. Minėtos rizikos bus mažinamos tiek atskirų kontroliuojančiųjų valstybės institucijų kryptinga veikla, tiek koordinuojant institucijų veiksmus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 697 „Dėl Šešėlinės ekonomikos mažinimo koordinavimo komisijos sudarymo“ sudarytoje Šešėlinės ekonomikos mažinimo koordinavimo komisijoje, kurios pagrindinė funkcija yra šešėlinę ekonomiką mažinančių priemonių įgyvendinimo koordinavimas.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimto Įstatymo projekto įgyvendinimas galėtų padidinti ūkio subjektų, savo veikloje naudojančių energinius produktus, veiklos kaštus.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Įstatymų priimti nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. CO₂ dedamosios sąvoka bus derinama nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Europos Sąjungos dokumentams ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Turės būti keičiamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 26 d. nutarimas Nr. 667 „Dėl Gazolių, skirtų naudoti žemės ūkio veiklos subjektams žemės ūkio produktų gamybai, įsigijimo taisyklių patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 4 d. nutarimas Nr. 821 „Dėl Akcizų įstatymo nuostatų įgyvendinimo“, Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. balandžio 22 d. įsakymas Nr. 1K-135 „Dėl Importuojamų akcizais apmokestinamų prekių nugabenimo į akcizais apmokestinamų prekių sandėlį, kad neatsirastų prievolė mokėti importo akcizus, taisyklių patvirtinimo“.

Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės nustatyti energinių produktų atleidimo nuo CO₂ dedamosios taikymo tvarką.

Pažymėtina, kad Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės nustatyti akcizų lengvatos etilo alkoholiui, skirtam moksliniams tyrimams, taikymo tvarką (atsižvelgiant į nemažą moksliniams tyrimams atlikti reikalingo etilo alkoholio kiekį bei siekiant kuo paprastesnio ir efektyvesnio lengvatos administravimo, būtų tikslinga nustatyti analogišką ar panašų lengvatos administravimo mechanizmą³, kaip nustatyta Etilo alkoholio, kuriam taikomas Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktas, pardavimo ir atleidimo nuo akcizų taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 960 „Dėl Etilo alkoholio, naudojamo sveikatinimo reikmėms, pardavimo ir atleidimo nuo akcizų taisyklių patvirtinimo“).

Centrinis mokesčių administratorius turės nustatyti šildymui skirtų durpių tiekėjų registravimo ir išregistravimo tvarką bei akcizų deklaracijos pateikimo tvarką.

Turės būti pripažinti netekusiais galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 26 d. nutarimas Nr. 88 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo 25 straipsnio 1 dalies 8 punktą“ ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2006 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. 1K-046 „Dėl Akcizų lengvatų dehidratuotam etilo alkoholiui, skirtam bioetiltretbutileterio gamybai Lietuvos Respublikos biokuro, biodegalų ir bioalyvų įstatymo nustatyta tvarka, taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Dėl Įstatymo projektu siūlomų apmokestinimo pakeitimų valstybės biudžetas 2023 m. papildomai galėtų gauti apie 66,6 mln. eurų, 2024 m. – apie 79,9 mln. eurų pajamų iš akcizų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

³ Asmenys, naudojantys etilo alkoholį moksliniams tyrimams, turėtų teisę iš akcizais apmokestinamų prekių sandėlių ar iš kitų ES valstybių narių įsigyti etilo alkoholį be akcizų, jeigu jie pagal paraiškas būtų įrašyti į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ar Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos sąrašus.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Akcizai“, „akmens anglis“, „CO₂ dedamoji“, „etilo alkoholis“, „gazoliai“, „gamtinės dujos“, „KN 2710 19 91–2710 19 99 subpozicijose klasifikuojami energiniai produktai“, „koksas ir lignitas“, „naftos dujos ir dujiniai angliavandeniliai“, „skystasis kuras (mazutai)“, „šildymui skirtos durpės“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
